

**SVM 2003012 Lærkebjerggård, Stenmagle
Matr.nr. 8a;8h, Stenlillg by, Stenmagle Sogn. Stednr. 040112-
KUAS G.1016/91.**

**Prøveundersøgelse ved Lærkebjerggård med fund af kogestensgruber
samt kulturopfyldt vådområde, indeholdende daterende keramik fra
FRJ II-IIIa.**

Foretaget i dagene 19-22 september 2003.

Udgravningsleder: Rikke Dahl

Indholdsfortegnelse

Abstract.....	1
Undersøgelsens forhistorie	2
Administrative data.....	2
Øvrige data	2
Topografi, terræn og undergrund.....	3
Målesystem.....	3
Udgravningsmetode.....	3
Undersøgelsens resultater	4
Fremtidigt arbejde.....	4
Anlægsliste	6
Fundliste og –beskrivelser	6
Fotoliste	7
Liste over måledata.....	8
Liste over naturvidenskabelige undersøgelser	8
Bilag 1: Udsnit af 4 cm. kort.	9
Bilag 2: Udsnit over udgravningsfelt, tegnet i MI	10

Abstract

Prøvegravning forud for anlæggelsen af naturgasledning, der dækkede over et areal på ca. 1620 KVM. Der blev registreret 2 kogegruber, 3 almindelige gruber samt et gammelt vådområde, nu drænet og kulturopfyldt. Keramikken daterer pladsen indenfor en snæver ramme af forhistorien FRJ II-IIIa, med hovedvægt i IIIa (Becker). Et eventuelt hus er endnu ikke fundet, men kan muligvis findes højere på plateauet mod syd.

Undersøgelsens forhistorie

Den arkæologiske undersøgelse iværksattes, da der af DONG skulle anlægges målerstation med tilhørende naturgasledning ved Stenlille Gaslager. Den nye ledning fra gaslageret og strækningen *nord* for Merløsevejen ligger indenfor et 20 m. bredt arbejdsarealet til den eksisterende ledning, hvor der tidligere er foretaget negativ prøvegravning (se AMK 1992006). Området er i dag beplantet med nåletræer. Denne strækning blev bedømt arkæologisk set uinteressant.

Det stykke af anlægsarbejdet som blev fulgt af arkæologer i september 2003, bestod derfor af et 135m. trace på 11-15 m. *syd* for Merløsevejen.

Der er i lokalområdet registreret adskillige arkæologiske fund, såsom bopladser og megalittomter fra stenalderen, som gør det åbenbart, at området rummer mange arkæologiske levn.

Derudover blev områdets høje beliggenhed i terrænet taget i betragtning, som sandsynliggjorde, at der her ville fremkomme spor efter forhistorisk aktivitet.

Administrative data

Dato	Hændelsesforløb
28. marts 2003	Budget udarbejdet og sendt til KUAS
28. marts 2003	Modtaget anmodning om budget fra KUAS
30. juli 2003	Tlf kontakt med Ole Munk Andersen, DONG, undersøgelse i august, vender tilbage efter 11/8, se notat i sagen /KC
12. august 2003	Telefon fra Ole Munk Andersen. Der tages igen kontakt for en nøjere planlægning ca. 1. sept. /HHS
15. september 2003	Telefon fra Ole Munk Andersen. Planlægningsmøde tir. 16-09. HS kan ikke deltage. Bedt om besked snarest. /HHS
17. september 2003	Formand Preben Højer orienteret pr. mobiltlf. 11:15
17. september 2003	Telefon fra ingen. Niels Brix. Muldafrømning fredag 19-09-2003. Formand tlf. 4028 6979. Rikke Dahl ansat til fredag. d. 19/9
19. september 2003	Forundersøgelse påbegyndt med Rikke Dahl (følge af muldafrømning)
22. september 2003	Forundersøgelse afsluttet v. Rikke Dahl og Kirsten Christensen. Aftale om oversendelse af landmålerpunkters koordinater.
25. september 2003	Udtalelse efter forundersøgelse sendt til DONG, "Munk Andersen"

Øvrige data

Gravningen forløb fra fredag d.19/9- mandag d.22/9 – 2003. Deltagere var udgravningsleder Stud.Mag Rikke Dahl, desuden deltog arkæolog Kirsten Christensen mandag. Hugo H. Sørensen var ansvarlig leder.

Selve gravearbejdet blev foretaget af en gravemaskine påmonteret en to meter bred skovl. Prøvegravningen forløb i forbindelse med anlægsarbejdet hvilket muliggjorde, at der blev brugt en maskine, som var stillet til rådighed af bygherren igennem firmaet Aarslev.

Vejret var i perioden vekslende mellem solskin og overskyet, let blæsende begge dage.

Der var problemer i begyndelsen af udgravningen, da ejeren af arealet syd for Merløsevejen tilsyneladende endnu ikke var blevet informeret om anlægsarbejdet samt den arkæologiske udgravning. Problemet blev løst af formanden Preben Højer.

Udgravningen blev interesseret overvåget af kontaktpersonen fra DONG, Ole Munk Andersen, som desuden formidlede kontakten til landmåleren på stedet. Efter aftale med landmåleren, blev de punkt-koter sendt til museet, som var brugt til det arkæologiske målesystem – punkter som var ”genbrugte” fra anlægsarbejdets målesystem.

Topografi, terræn og undergrund

Arealet findes på 4 cm kort 1413 II

Undersøgellesområdet er i et skrånende terræn, der stiger mod syd og øst. Fyldskifterne lå på det højest beliggende plateau i undersøgellesområdet. Terrænet stiger yderligere en anelse mod syd udenfor undersøgellesområdet, men består generelt af et let bølget terræn.

Lokalitetens undergrund er sandet undergrundsler, mens det tidligere vådområde består af gytjeholdigt og tørvholdigt materiale. Muldykkelsen varierer fra ca. 25 til 60 cm., dog tykkere, hvor det tidligere vådområde lå. Dette område er ikke gravet i bund, men udgravning af anlæg 2,1 i kanten af vådområde, viste en yderligere dybde på 43 cm.

Målesystem

Horisontalt

Søgegrøften blev indtegnet i 1:100 i 40 m lange baner passende med tegnepapirets bredde.

Søgegrøften blev indtegnet i forhold til 3 punkter indmålt af landmåleren med GPS (P1-3), hvilket var det mest praktiske, da grøften slog et knæk. Grøften er derfor inddelt i 2 individuelle enheder, hvor indenfor der er udlagt overordnede målesystem med Pythagoras's formel. I hver ende af et 40 m. udspændt målebånd blev markeret et indmålingspunkt på tegningen, enten det af landmåleren indmålte punkt (P) eller et hjælpepunkt (H) samt yderligere et hjælpepunkt 2 m fra hvert punkt (H). H-punkterne dækker over H 1-10.

Tegningerne er indscannet samt målsat og rentegnet i MapInfo Professional 7.0, System 34, Sjælland af Rikke Dahl.

Vertikalt

Der er ikke foretaget nivellering af søgegrøfterne. Tykkelsen af muldlaget/det afrømmede lag er tilstræbt målt mindst et gang i hvert grøftstykke, som hovedregel hyppigere, da et tidligere vådområde eksempelvis er afdækket, og som har varieret betydeligt i dybden.

Udgravningsmetode

Søgegrøfterne blev gravet med gravemaskine påmonteret en to meter bred skovl. Derefter blev grøfterne tegnet på tegnefolie i 1:100 på i alt 5 A-3 planer.

Anlæggene blev på samme tid indtegnet og kort beskrevet direkte på tegningerne. Anlæggene blev alle, undtagen 2, snittet med skovl, spade og graveske, alt afhængig af fundmaterialets art og mængde. Der blev indsamlet keramik og knoglemateriale fra anlæggene.

Hvad vådområdet angår, blev der her blot foretaget en arkæologisk undersøgelse (fladeskovling eller udgravning) på udvalgte steder. Alt forhistorisk materiale fundet indenfor vådområdet blev hjembragt til museet, mens fund af moderne porcelæn og tegl ikke blev hjembragt, da fundene formodentlig er havnet som opfyld af lavningen i nyere tid. Der blev desuden hjembragt en jordprøve af A 2,1, da denne stammer fra en velbevaret grube fra vådområdet.

Af fotografisk dokumentation blev der taget digitale fotos, S/H samt farvedias som oversigtsbilleder.

Undersøgelsens resultater

Prøvegravningen dækkede over et areal svarende til en grøft 135 m. lang og 11-15 m. bred, i alt ca. 1620 KVM.

Alle 10 afdækkede fyldskifter blev tegnet i fladen og af disse blev alle beskrevet, mens 8 blev snittet og beskrevet heraf ingen totaludgravede. Kun en mindre del af den kulturopfyldte lavning blev udgravet.

Der blev registreret 2 kogegruber, 3 almindelige gruber samt et gammelt vådområde, nu drænet og kulturopfyldt. I vådområdet fandtes områder med massivt kulturlag, hvor dette kunne adskilles separat (eksempelvis grube A 2,1), er der givet adskilte A-numre.

Kogegruberne havde et spidsovalt tværsnit.

I 6 fyldskifter blev der gjort fund af keramik, flint, brændt knogle samt en større mængde trækul og lidt brændt ler. Fundene er registreret som 12 x-numre. Keramikken daterer pladsen indenfor en snæver ramme af forhistorien FRJ II-IIIa, med hovedvægt i IIIa (Becker). Dateringen er baseret på randenes udformning. Der findes 3 slags rande i materialet. 1) Rande som er udsvungne, fortykkede, bredt (til tider svagt) facetterede og langprofilerede (A5;X5, A 2,1; X1). 2) Desuden findes randdele fra et kar med ufertykket og ufacetteret men med udsvungen og lige afskåren rand (A3; X3). 3) er en variant af ovenstående. Disse er derudover fortykkede (A 4; X4, A 2,1; X1). Desuden fandtes porcelæn og tegl i vådområdet, som tydeligvis viser, at lavningen yderligere er blevet opfyldt i nyere tid. Disse fund er ikke hjembragt.

Det faktum at der langs hele kanten af vådområdet lå et massivt udsmidslag fra FRJ, periode IIIa, specielt i den sydlige og østlige del (højstbeliggende områder), gives det indtryk, at der på stedet var en regulær boplads fra FRJ i forhistorien. Bopladsen var velbeliggende, da den både lå højt i terrænet og alligevel lå tæt op ad et mindre vandhul/vådområde, hvorfra der kunne skaffes vand til bopladsen. At bopladsen lå helt tæt op af vådområdet, vidner det markante opfyld i vådområdet om, et opfyld som både findes langs kanten af vådområdet, men herudover længere inde.

(Becker 1961)

Fremtidigt arbejde

Området til selve anlægsarbejdet af gasledningen bedømmes færdigundersøgt.

Det var ikke muligt at afdække hele det kulturfylde vådområdet og eventuelle fyldskifter ifølge hermed, da der kun blev afrømmet et ca. 14 m. bredt trace. Det var imidlertid sikkert, at dette kulturfylde vådområde strakte sig længere mod syd.

På baggrund af anlæggenes placering samt disses intensitet vurderes det, at bopladsens centrale del lå i udkanten af den sydlige del. Det kan formodes at selve husene tilhørende bopladsen, kan findes endnu sydligere, hvilket svarer til, at terrænet stiger yderligere mod syd. Området pløjes intensivt og det er ligeledes muligt, at husene er bortpløjet, hvilket anlæggenes dybe taler for.

Ved yderligere anlægsarbejde syd og øst for traceet anbefales det at området undersøges nærmere.

Sydvestsjællands Museum 29/9-2003

Rikke Dahl
Stud.Mag

Anlægsliste

Anlæg	Type	Bemærkning	T	Snit	Fund	Fase
01	Kogestensgrube	Mørk gråbrun trækulsholdigt sandet ler med ildpåvirkede sten, 15 cm. dyb, plan bund, skrå sider	02	N-V grøft igennem	X6: 1 stk. bund	
02.1	Udsmidslag/grube	1 lag=øverste/gruben: brunt sandet, let leret gytjeholdigt fyld, fyldt med trækul, keramik og enkelte nister af brændt ler, 20 cm, 2 lag: mere leret og trækulsholdigt, 3 lag: leret, humusholdig gytje	02	Ø-V snit, nordlige del bortgravet	X1: 3 stk. grove flintafslag, 1 stk. grov flække, 8 stk. randskår, 76 stk. sideskår, 4 stk. fine sideskår, 5 stk. bundskår	FRJ II-IIIa
02.2, 02.3	Udsmidslag	Et mørkere trækulsholdigt lag som løber langs kanten af vådområdet, diffus afgrænsning mod nord, mere kulturlag des længere mod syd	02	Fladeskovlet i overfladen	X2: 1 stk. randskår	FRJ II-IIIa
03	Udsmidslag	Diffust område som formodentlig repræsenterer et enkelt udsmid, helt fyldt med aske, træ, trækul, brændt knogle og keramik, ca. 20 cm. dyb, herunder et trækulsholdigt lag som resten af området	02	N-S snit, østlige del bortgravet	X3: dele af helt kar, heraf 3 stk. rand, 2 stk. let afrundet bund, 13 stk. sideskår	FRJ II-IIIa
04	Grube	Gråbrunt trækulsholdigt sandet ler med enkelte sten, rødbrændte lernister, 10 cm. dyb, let skrånende sider, afrundet bund, fund af keramik	03	Ø-V snit, nordlige del bortgravet	X4: 2 stk. rand fra samme kar, 1 stk. rand, 1 stk. bund	FRJ II-IIIa
05	Udsmidslag	Lys brungråt leret sand med ildpåvirkede sten	02	Fladeskovlet i overfladen	X5: 3 stk. rand fra samme kar, 5 stk. slagge rester, muligvis recente	FRJ II-IIIa, recent
06	Grube	Brungråt trækulsholdigt leret sand, 15 cm. dyb, skrå bund, skrå sydside	02	N-S snit, vestlige del bortgravet		
07	Naturlig?		02	Nej		
08	Bund af kogestensgrube?	Mørk gråbrun trækulsholdigt sandet ler med enkelte sten	01	Nej		
09	Gammelt vådområde	Gytjeholdigt fyld, specielt tørveagtigt i den nordlige del, generelt fund fra forhistorien og nyere tid iblandet fylden	02	Fladeskovlet i overfladen		

Fundliste og -beskrivelser

Anlægsliste			
Fund	Anlæg	Bemærkning	Fase
X01: keramik	02.1	8 stk randskår, heraf : 2 fortykkede rande med svage, brede facetter og 5 lige afskårne, let fortykkede rande, 76 stk. sideskår, heraf 14 sodede, 4 stk. fine tynde sideskår, 5 stk. bundskår	FRJ II-IIIa
X02: keramik	02.2, 02.3	1 stk. ufortykket, glittet, sodet randskår med lige afskæring	FRJ II-IIIa
X03: keramik	03	18 dele fra samme mindre rødbrændte kar, heraf 3 stk. rand: ufortykkede, lige afskårne rande med udkrængt rand i forhold til bug, 2 stk. let afrundede bundskår, 13 stk. sideskår	FRJ II-IIIa
X04: keramik	04	2 stk. keramikrand fra samme kar: let fortykket, groft magrede rande med afrundet top og antydning af facettering, 1 stk. fortykket, afrundet rand, 1 stk. bund	FRJ II-IIIa
X05: keramik	05	3 stk. rand fra samme kar	FRJ II-IIIa, recent
X06: keramik	01	1 stk. tykt, groft magret bundskår	
X07: flint	02,1	3 stk. grove flintafslag et enkelt med retouche, 1 stk. grov flække,	
X08: jordprøve	02,1	Jordprøve fra profil	
X09: knogle	03	11 stk. hvidbrændte knoglestumper	
X10: trækul	03	7 stk. velbevarede trækul	
X11: slagge	05	5 stk. slaggerester, muligvis recente	
X12: flint	03	1 stk. flintafslag	

Tegningsliste

T1-T5 Plantegning 1:100 Tegnet d. 22/9-2003 KC

Tegningerne er digitaliseret og tegnet i MI af Rikke Dahl Sørensen

Fotoliste

F.nr.	Motiv	Init.	Dato
2003012D01	Feltet set mod øst	KC	
2003012D02	Feltet set mod vest	KC	
2003012D03	Feltet set mod sydvest	KC	
2003012D04	Feltet set mod øst	KC	

Film nr	Opt.	FilmType	Tekst	Fotograf	Dato
2003F02	16	S/H-negativ	Feltet fra øst	RDS	22-09-2003
2003F02	17	S/H-negativ	Feltet fra øst	RDS	22-09-2003
2003F02	18	S/H-negativ	Feltet med lavning A2 set fra vest	RDS	22-09-2003
2003F02	19	S/H-negativ	Feltet med lavning A2 set fra vest	RDS	22-09-2003
2003F02	20	S/H-negativ	Lærkebjerggård samt feltet fra øst	RDS	22-09-2003
2003F03	15	Dias	Feltet fra øst	RDS	22-09-2003
2003F03	16	Dias	Feltet fra øst	RDS	22-09-2003
2003F03	17	Dias	Feltet med lavning A2 set fra vest	RDS	22-09-2003
2003F03	18	Dias	Feltet med lavning A2 set fra vest	RDS	22-09-2003
2003F03	19	Dias	Lærkebjerggård samt feltet fra øst med gasledning	RDS	22-09-2003

Liste over måledata

System34Sj.

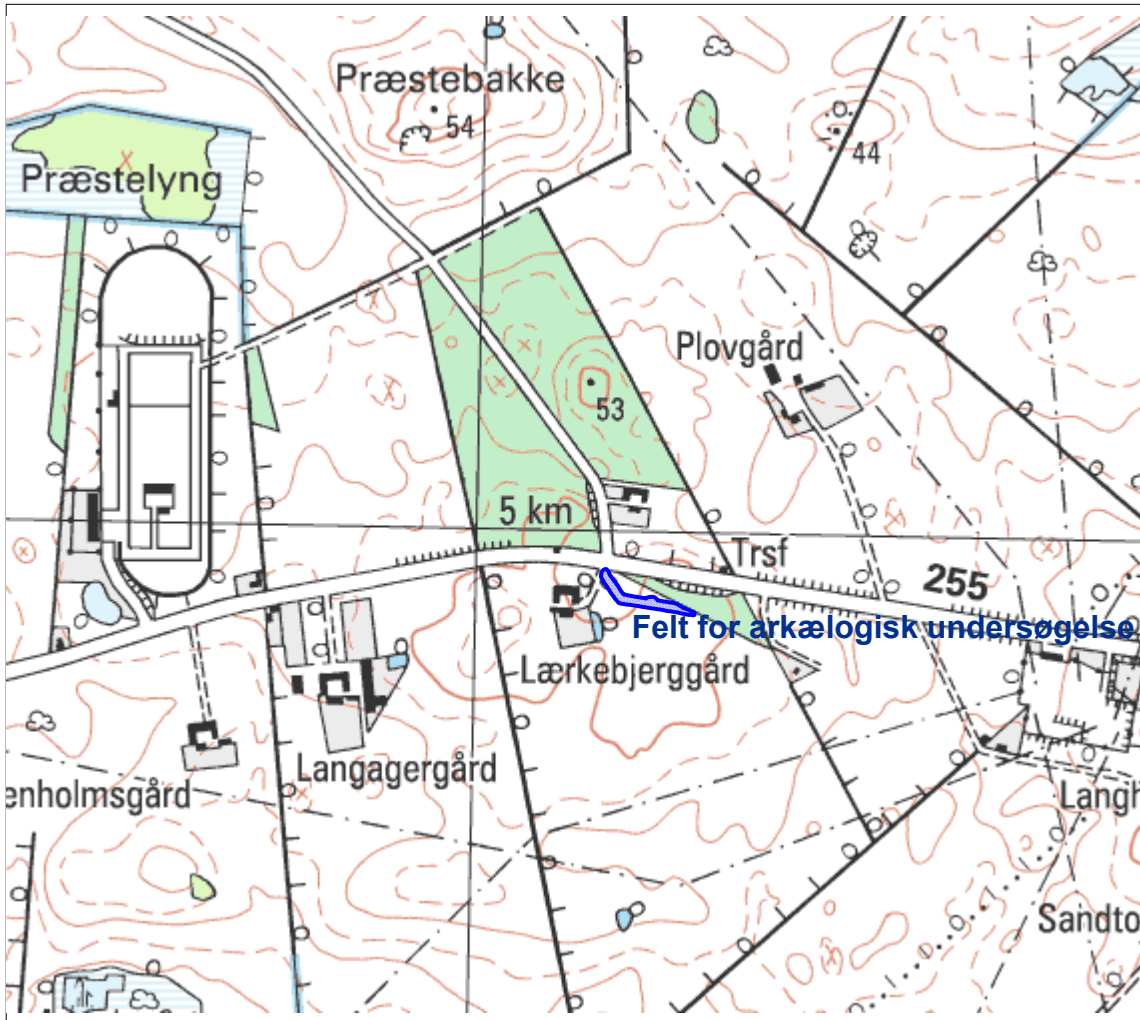
Punktnr.	X	Y	Forklaring
1	-130640,02	124610,66	Punktet ved landevejen
2	-130620,52	124576,59	Midt på marken
3	-130521,98	124560,44	Punktet i granplantagen

P svarer til punkterne opsat på tegningerne 1-5

Liste over naturvidenskabelige undersøgelser

Jordprøve indsamlet til mulig pollendatering A2,1 X8

Bilag 1: Udsnit af 4 cm. kort.

Bilag 2: Udsnit over udgravningsfelt, tegnet i MI

